

LIBRIS

We know
books

HENRI CHARRIÈRE

PAPILLON

Traducere din limba franceză
de Marcel Aderca

//bestseller

Chișinău • București

[37] Sampan — corabie cu pânze întrebuințată în Extremul Orient (n. t.)

[38] Un soi de cauciuc produs' de-un arbore tropical și folosit ta industrie, (n. t.).

[39] Bază navală a Franței, în golful Oran. După capitularea Franței, la 3 iulie 1940, o escadră franceză ancorată aci a refuzat oferta făcută de englezi: să continue lupta împotriva Germaniei sau să se lase dezarmată; drept urmare, a fost scufundată de flota engleză, pierind totodată 1300 de marinari francezi, (n. t.)

[40] Soi de condiment indian pe bază de ardei iute (n. t.)

[41] Partea sterilă a unei roci metalifere, crusta (n. t.)

[42] Abreviere argotică de la Bataillon d'Afrique, cu sens de „batalion disciplinar” (n. t.)

CUPRINS

CAIETUL ÎNTÂI

CALEA PUTREZICIUNII - CURTEA CU JURI.....5

CAIETUL AL DOILEA

ÎNDRUM SPREOCNĂ - SAINT-MARTIN-DE-RÉ.....37

CAIETUL AL TREILEA

PRIMA EVADARE - EVADAREA DIN SPITAL.....70

CAIETUL AL PATRULEA

PRIMA EVADARE (Urmare) - TRINIDAD.....119

CAIETUL AL CINCILEA

ÎNTOARCEREA LA CIVILIZAȚIE -
ÎNCHISOAREA DIN SANTA MARTA.....194

CAIETUL AL ȘASELEA

INSULELE SALVĂRII - SOSIREA PE INSULE.....270

CAIETUL AL ȘAPTELEA

INSULELE SALVĂRII - SOSIREA PE INSULE.....342

CAIETUL AL OPTULEA

ÎNAPOI PE INSULA ROYALE - BIVOLII.....390

CAIETUL AL NOUĂLEA

SAINT - JOSEPH
MOARTEA LUI CARBONIERI.....430

CAIETUL AL ZECILEA

INSULA DIAVOLULUI - BANCA LUI DREYFUS.....464

CAIETUL AL UNSPREZECELEA

ADIO, OCNĂ - EVADAREA.....526

CAIETUL AL DOISPREZECELEA

GEORGETOWN - VIAȚA LA GEORGETOWN.....534

LBRIS

We know
books

**Cât timp există viață,
există speranță.**

PAPILLON

CAIETUL ÎNTÂI **CALEA PUTREZICIUNII**

CURTEA CU JURI

Palma a fost atât de zdravănă că nu m-am dezmeticit de pe urma ei decât după treisprezece ani. Într-adevăr, nu era o scatoalcă oarecare, și, ca să mi-o ardă, s-au făcut luntre și punte.

Suntem în 26 octombrie 1931. De la opt dimineața am fost scos din celula pe care o ocup la Conciergerie¹ de-un an de zile. Sunt proaspăt bărbierit, bine înțolit, un costum făcut de-un mare croitor îmi dă aspectul unui om elegant. Cămașă albă, un papion albastru-deschis, drept ultimă trăsătură de penel a acestei ținute.

Am douăzeci și cinci de ani și arăt de douăzeci. Jandarmii, nițel stingheriți de înfățișarea mea de gentleman, se poartă amabil. Mi-au scos până și cătușele. Am luat loc toți șase, cinci jandarmi și cu mine, pe două bănci într-o sală goală. Afară e o vreme mohorâtă. În fața noastră, o ușă care comunică desigur cu sala juraților, căci ne aflăm la Tribunalul departamentului Sena, la Paris.

Peste câteva clipe voi fi acuzat de omucidere. Avocatul meu, maestrul Raymond Hubert, a venit să-mi strângă mâna: „Nu există nici o probă serioasă împotriva dumatăle, am încredere, vom fi achitați.” Zâmbesc la acest „vom fi”. De parcă și el, maestrul Hubert, ar fi chemat în fața Curții cu juri ca inculpat și, în caz de condamnare, ar urma, la rândul lui, s-o

ispășească.

Un aprod deschide ușa și ne poartă să intrăm. Pe ușa cu cele două canaturi larg deschise, încadrat de patru jandarmi, cu plutonierul alături, îmi fac intrarea într-o sală imensă. Ca să-mi ardă palma, au îmbrăcat totul în roșu sângeri: covorul, perdelele marilor ferestre, până și robele magistraților care, dintr-o clipă într-alta, mă vor judeca.

— Domnilor, Curtea!

Pe o ușă, din dreapta, apar unul după altul șase bărbați. Președintele, apoi cinci magistrați, cu toca pe cap. Președintele se oprește în fața scaunului din mijloc, la dreapta și la stânga se plasează asesorii lui.

O liniște impresionantă domnește în sală, unde toată lumea a rămas în picioare, inclusiv subsemnatul. Curtea ia loc pe scaun odată cu toți ceilalți.

Președintele, o mutră rotofeie cu pomeți trandafirii, cu înfățișare severă, mi se uită în ochi fără a lăsa să i se ghicească vreun gând. Îl cheamă Bevin. Mai târziu va conduce dezbaterile cu imparțialitate și, prin atitudinea lui, va da de înțeles întregii asistențe că, în calitate de magistrat de carieră, nu e prea convins de sinceritatea martorilor și a polițiștilor. Nu, nu-i va reveni nici o răspundere în chestia cu palma, nu va face decât să mi-o servească.

Procuror e magistratul Pradel, un procuror foarte temut de toți avocații baroului. Are tristul renume de a fi principalul furnizor al gilotinei și al penitenciarelor din Franța și de peste mări.

Pradel reprezintă pedeapsa rostită de societate. E acuzatorul oficial, n-are nimic omenesc în el. Reprezintă Legea, Balanța, e cel care-o mânuiește și care va face totul pentru a o vedea înclinată spre el. Are niște ochi de vultur, coboară puțin pleoapele și mă privește țintă, de sus. Mai întâi de la înălțimea scaunului care-l plasează deasupra mea, apoi a propriei sale staturi, un metru optzeci pe puțin, de care e mândru nevoie mare. Nu-și scoate niciodată mantia roșie, dar își pune toca în față. Se sprijină în cele două mâini mari ca niște lopeți, O

verighetă de aur arată că e căsătorit și, pe degetul mic, drept inel, poartă o caia bine șlefuită.

Se apleacă un pic spre mine ca să mă domine mai strașnic. Pare să-mi spună:

„Mă, șmechere, dacă-ți închipui că-mi poți scăpa, te-nșeli. Nimeni nu vede că mâinile mele au gheare, dar unghiile care te vor sfârteca le port frumușel în suflet. Și dacă bag spaima în toți avocații, și sunt socotit printre magistrați un procuror primejdios, e pentru că nu las niciodată să-mi scape prada.

Nu mă interesează dacă ești vinovat sau nu; sunt dator doar să fac uz de tot ce e împotriva ta: viața de boem pe care ai dus-o în Montmartre, mărturiile smulse de poliție și chiar declarațiile polițiștilor. Cu acest talmeș-balmeș dezgustător adunat de judecătorul de instrucție voi reuși să te fac îndeajuns de respingător pentru ca jurații să te ștergă din rândurile societății.”

Aș zice că-l aud cu adevărat vorbindu-mi, foarte clar, doar dacă nu visez, căci sunt de-a binelea impresionat de acest „mâncător de oameni”:

„Nu te împotrivi, acuzat, mai ales nu încerca să te aperi: te voi călăuzi spre «calea putreziciunii».

Și nădăduiesc că nu te bizui pe jurați! Nu-ți face iluzii. Acești doisprezece bărbați nu știu ce-i aia viață.

Privește-i, înșirați în fața ta. Așa-i că le vezi pe aceste douăsprezece momâi aduse la Paris dintr-un fund de provincie? Sunt niște mic-burghezi, niște pensionari, niște negustori. Nu merită osteneala să ți-i descriu. N-oi fi având pretenția să-ți înțeleagă cei douăzeci și cinci de ani ai tăi și viața pe care-o duci în Montmartre! Pentru ei Pigalle și place Blanche înseamnă Infernul, și toți oamenii care-și duc viața noaptea sunt niște dușmani ai societății. Toți se mândresc grozav că sunt membri ai Curții cu juri din departamentul Senei. În plus, fii sigur că se perpelesc știindu-se niște mic-burghezi mărginiți.

Iar tu arăți tânăr și chipeș. Știi bine că n-o să ezi să te înfățișezi ca pe-un Don Juan al noptilor din Montmartre. Drept

care, de la bun început, pe jurații aștia îți voi face dușmani. Ești prea bine îmbrăcat, ar fi trebuit să porți haine ponosite. Cu asta ai făcut o mare greșală de tactică. Nu vezi că te invidiază pentru costumul tău? Ei își cumpără haine de gata și nici măcar în vis nu s-au îmbrăcat pe comandă.”

E ora zece și iată-ne gata să deschidem dezbaterea, în fața mea, șase magistrați, între care un procuror agresiv care-și va folosi întreaga putere machiavelică, toată inteligența, spre a-i convinge pe acești doisprezece naivi, în primul rând, că sunt vinovat și că doar ocna sau ghilotina pot fi verdictul zilei.

Mă vor judeca pentru uciderea unui proxenet, a unui turnător al tagmei² din Montmartre. Nu există nici o dovadă, dar sticleții — care saltă cu câte-un grad ori de câte ori dibăcesc pe făptașul unui delict — vor susține că vinovatul sunt eu. Neavând dovezi, vor spune că dețin informații „confidențiale” care nu lasă loc nici unei îndoieli. Un martor pregătit de ei, adevărată placă de patefon înregistrată pe quai des Orfèvres nr. 36³, pe nume Polein, va constitui elementul principal al acuzației. Cum eu susțin că nu-l cunosc, la un moment dat Președintele, foarte imparțial, mă întreabă:

— Spui că martorul acesta minte. În regulă. Dar de ce-ar minți?

— Domnule Președinte, de când am fost arestat nu mai închid ochii noaptea, dar nu din remușcare că l-am asasinat pe Roland Mărunțelul, întrucât nu eu sunt ucigașul. Tocmai asta încerc să descopăr, motivul pentru care mă acuză acest martor cu atâta înverșunare, aducând noi date ori de câte ori se clatină acuzația, pentru a o întări. Am ajuns, domnule Președinte, la concluzia că polițiștii l-au prins cu un delict important și că au făcut un târg cu el: îți dăm drumul, cu condiția să-l înfunzi pe Papillon.

N-aș fi crezut s-o nimeresc atât de bine. Polein, prezentat juraților drept un om cinstit și fără nici o condamnare la activul lui, avea să fie arestat câțiva ani după aceea și condamnat pentru trafic de cocaină.

Maestrul Hubert încearcă să mă apere, dar nu e de talia

procurorului. Dar maestrul Bouffay reușește, prin indignarea lui plină de căldură, să-i dea procurorului câteva clipe de furcă. Din păcate nu ține mult, și dibăcia lut Pradel învinge repede în acest duel. Pe deasupra, îl mângălește pe jurați, mângâindu-le peste măsură orgoliul de a fi tratați de la egal la egal și drept colaboratori de către acest impresionant personaj.

La 11 noaptea partida de șah e terminată. Apărătorii mei sunt șah mat. Iar eu, nevinovatul, sunt condamnat.

Societatea franceză, reprezentată de procurorul Pradel, a eliminat din sânul ei pe viață un tânăr de douăzeci și cinci ani. Și fără nici o reducere, mă rog frumos!

Porția copioasă mi-e servita de glasul fără timbru al președintelui Bovin.

— Acuzat, ridică-te.

Mă ridic. În sală domnește o tăcere absolută, toți își țin răsuflarea, inima-mi bate ceva mai iute. Jurații se uită la mine sau lasă capul în jos, par rușinați.

— Acuzai, întrucât jurații au răspuns „da” la toate întrebările în afară de una, privitoare la premeditare, ești condamnat la muncă silnică pe viață. Ai ceva de spus?

Am rămas nemișcat, atitudinea mea e firească, strâng doar ceva mai tare bara boxei de care mă sprijin.

— Domnule Președinte, da, am de spus că sunt întru totul nevinovat și victimă a unei mașinațiuni a poliției.

Din colțul femeilor elegante, invitate pe sprânceană și așezate în spatele Curtții, îmi parvine un murmur. Cu glas potolit le spun:

— Liniște, doamnelor cu perle la gât, care ați venit aici să gustați emoții morbide. Farsa e jucată. O omucidere a fost soluționată în chip fericit de poliția și justiția dumneavoastră, deci e cazul să fiți mulțumite!

— Gardieni, zice Președintele, luați-l pe condamnat. Înainte să dispar, aud o voce strigând:

— Nu-ți face inimă rea, iubituie, o să vin după tine.

E vrednica și nobila mea Nenette, care-și urlă dragostea. Cei din tagmă aflați în sală aplaudă. Știu foarte bine cum

devine cazul cu omuciderea asta și-mi arată că sunt mândri că nu m-am pus pe trâncănit și că n-am turnat pe nimeni.

Întorși în sălița unde stătusem până la dez bateri, jandarmii îmi pun cătușele, și unul din ei își prinde cu un lăntișor încheietura mâinii stângi de mâna mea dreaptă. Nici un cuvânt. Cer o țigară. Plutonierul îmi oferă una și mi-o aprinde. De câte ori o scot sau o duc la gură, jandarmul e nevoit să-și ridice brațul sau să-l coboare ca să-mi urmeze mișcarea.

Fumez în picioare cam trei sferturi din țigară. Nimeni nu scoate o vorbă. Eu sunt cel care, ridicând ochii la plutonier, îi spun: „Să mergem.”

După ce cobor scările, escortat de vreo duzină de jandarmi, ajung în curtea interioară a Tribunalului. Duba no așteaptă. Nu e celulară, ci prevăzută cu bănci, vreo zece la număr. Plutonierul rostește: „La Conciergerie.”

LA CONCIERGERIE

Când sosim acolo unde a fost ultimul castel al Mariei-Antoaneta, jandarmii mă încredințează gardianului-șef, care semnează o hârtie, actul de descărcare. Jandarmii pleacă fără să rostească un cuvânt, dar mai înainte, ce surpriză, plutonierul îmi strânge cu căldură mâinile încătușate. Gardianul-șef mă întreabă:

- Cu cât te-au potcovit?
- Muncă silnică pe viață.
- Nu se poate!

Se uită la jandarmi și-și dă seama că-i adevărat. Temnicerul ăsta, de cincizeci de ani, care a văzut atâtea și care-mi cunoaște foarte bine dosarul, îmi spune prietenește:

— Ce ticăloși! Au căpiat cu toții!

Îmi scoate încet cătușele și are amabilitatea să mă însoțească personal până la una din celulele capitonate, special amenajată pentru cei condamnați la moarte, pentru nebuni, pentru cei foarte periculoși sau pentru viețuși.

— Curaj, Papillon, îmi zice, închizând ușa după el. O să

capeți o parte din lucrurile și alimentele pe care le aveai în cealaltă celulă. Curaj!

— Mulțumesc, dom-șef. Crede-mă, am curaj, și nădăjduiesc că munca silnică pe viață o să-le stea-n gât.

După câteva minute râcâie cineva la ușă.

— Ce e?

Îmi răspunde o voce:

— Nimic. Eu sunt, am atârnat un carton.

— De ce? Ce scrie pe el?

— „Muncă silnică pe viață. De supravegheat îndeaproape”.

Îmi spun: Chiar că-s țicniți. Doar nu-și închipuie că pietroiul care m-a pocnit în cap o să m-aiurească într-atât încât să mă sinucid? Sunt și-o să rămân curajos. Am să lupt în ciuda și împotriva tuturor. Chiar de mâine o pornesc la treabă.

Dimineața, în timp ce-mi beam cafeaua, m-am întreat: Să fac apel? În ce scop? O să am mai mult noroc în fața altui tribunal? Și cât timp o să pierd cu asta? Un an, poate optsprezece luni.... și pentru ce: ca să m-aleg cu douăzeci de ani în loc de muncă silnică pe viață?

Fiind ferm hotărât să evadez, cantitatea nu contează și-mi vine în minte fraza unui condamnat care l-a întreat pe președintele Curții cu juri: „Domnule, cât durează în Franța munca silnică pe viață?”

Mă învârtesc prin celula mea. Am trimis o scrisoare prin poșta pneumatică soției mele, drept mângâiere, și alta uneia din surori care a încercat să-și apere fratele, singură împotriva tuturor.

Gata, cortina s-a lăsat. Ai mei suferă probabil mai mult decât mine, iar sărmanul meu tată, în colțul acela pierdut unde trăiește, trebuie să fie tare chinuit că are de dus o cruce atât de grea.

Tresar: păi sunt nevinovat! Da, dar în ai cui ochi? da, dar cine mă crede nevinovat? Îmi zic: Nu te apuca vreodată să spui că ești nevinovat, prea s-ar face haz pe seama ta. Să te condamne pe viață pentru un proxenet și, colac peste pupăză, să mai și spui c-a mierlit de mâna altuia, prea ar fi caraghios.

Mai bine leagă căteava.

Cum în timpul prevenției, nici în închisoarea Santé, nici la Conciergerie, nu mi-a trecut niciodată prin minte gândul unei condamnări atât de grele, nu mi-am pus problema cu ce-o fi semănând „calea putreziciunii”.

Bun. În primul rând: să intru în legătură cu indivizi deja condamnați, care ar putea deveni tovarăși de evadare.

Am ales un marsiliez, Dega. Precis c-o să-l văd la frizer. Se duce zilnic să se radă. Cer să merg și eu. Chiar așa, de cum sosesc îl văd cu nasul la zid. Îl zăresc tocmai în clipa când îi cedează altuia locul său, pe furiș, ca să aibă mai mult de așteptat. Mă așez lângă el, dând pe altul la o parte. Îi șoptesc în grabă:

— Ei, Dega, cum merge?

— Merge, Papi. Mi-au dat cinșpe coți de pârnaie. Dar tu? Am auzit că te-au înfundat rău.

— Da, muncă silnică pe viață.

— Faci apel?

— Nu. Ce ne trebuie nouă e să halim bine și s-avem condiție fizică. Țin-te tare, Dega, precis o să fie nevoie de mușchi zdraveni. Biștari ai?

— Da, zece bătrâne în lire sterline. Tu?

— N-am.

— Un sfat bun: fă iute rost de niște lovele; avocat ai? Hubert? E-o găoază, n-o să-ți facă rost de tub. Trimite-și femeia la Dante, cu tubul garnisit. Să i-l predea lui Dominique Bogătanul, și-ți garantez că-l capeți.

— Șase, paznicul e cu ochii pe noi.

— Aha, v-ați pus pe trâncănit?

— Oh doar fleacuri, răspunde Dega. Zice că-i bolnav.

— Ce are! Jurați la ficat?

Și burtoșul ăsta de gabor izbucnește în râs.

Așa-i viața. Am și pornit pe „calea putreziciunii”. Se râde în hohote, glumind pe seama unui flăcău de douăzeci și cinci de ani condamnat pe viață.

Am căpătat tubul. E un tub de aluminiu, șlefuit de minune

care se desface deșurubându-l exact la mijloc. O parte pătrunde în cealaltă. Înăuntru sunt cinci mii șase sute de franci în bancnote noi. De cum primesc tubulețul ăsta lung de șase centimetri, gros cât degetul mare, îl sărut; da, îl sărut înainte de-a mi-l vârî în anus. Respir adânc, ca să intre bine în colon. E casa mea de bani. Poate să mă dezbrace la piele, să mă pună să desfac picioarele, să tușesc, să m-aplec pân' la pământ, n-o să ginească nimic. A intrat foarte bine, până sus, în intestinul gros. Face parte din mine. E viața mea, e libertatea pe care-o port în mine... calea spre răzbunare. Hotărât c-o să mă răzbun! Numai la asta mi-e gândul.

Afară e întuneric. Sunt singur în celulă. O lampă puternică din tavan îi îngăduie paznicului să mă vadă printr-o găurică făcută în ușă. Lumina mă orbește. Îmi pun batista îndoită pe ochi, căci mă supără foarte tare. Stau lungit pe-o saltea întinsă pe-un pat de fier, fără pernă, și revăd toate amănuntele aceluia proces îngrozitor.

Ajuns aci, ca să se poată înțelege șirul acestei lungi povestiri, ca să fie pricepute pe deplin datele ce-mi vor sluji drept sprijin în lupta mea, o să trebuiască poate s-o lungesc nițel și să istorisesc tot ce mi-a trecut de-a binelea prin cap în primele zile, când eram un îngropat de viu:

Ce să fac după evadare? Căci acum, având tubul, nu mă îndoiesc o clipă c-o să evadez.

Mai întâi mă-ntorc cât mai repede la Paris. Polein, martorul mincinos, e primul pe care-l omor. Apoi ai doi curcani cu pricina. Dar doi curcani nu-i de-ajuns, trebuie să-i curăț pe toți. Oricum, cât mai mulți. Ah! știu. De cum sunt liber, mă-ntorc la Paris. O să vâr într-o valiză cât mai mult explozibil. Nu prea știu cât: zece, cincisprezece, douăzeci de kilograme. Și încerc să calculez cât explozibil mi-ar trebui ca să fac multe victime.

Dinamită? Nu, ședita⁴ e mai bună. Dar de ce nu nitroglicerina? Bun, e-n regulă, o să mă sfătuiesc cu ai pricepuți. Dar curcanii pot fi liniștiți, pun eu cât trebuie ca să se sature.

Stau mai departe cu ochii închiși și cu batista pe pleoape. Văd foarte limpede valiza, aparent inofensivă, încărcată cu

explozivi, și ceasornicul bine pus la punct, care o să declanșeze detonatorul. Atenție, trebuie să explodeze la zece dimineața, în sala de rapoarte a Poliției Judiciare, pe quai des Orfèvres, la numărul 36, etajul întâi. La ora aia se strâng acolo pe puțin o sută cinczeci de curcani, să primească ordine și să asculte raportul. Câte trepte or fi de urcat? N-am voie să greșesc.

Va trebui să cronometrez cât durează ca valiza să ajungă din stradă la destinație și până exact în secunda când urmează să explodeze. Dar cine-o să ducă valiza? În regulă, o să-mi permit eu curajul ăsta. Sosesc cu-n taxi chiar la intrarea Poliției Judiciare și le spun poruncitor celor doi sticleți de gardă: „Duceți-mi valiza asta în sala de rapoarte, viu și eu. Spuneți-i comisarului Dupont că i-a trimis-o inspectorul-șef Dubois și că vin imediat.”

Se vor supune? Dar dacă, din întâmplare, din gloata aia de imbecili, nimeresc tocmai singurii doi isteți ai breslei? S-ar duce totul de râpă. Trebuie să găesc altceva. Și caut, caut. Minte mea n-admite să nu găesc o soluție cu care să merg la sigur, sută la sută.

Mă scol să beau puțină apă. De-atâtea gânduri, m-a apucat durerea de cap.

Mă culc la loc fără batistă, minutele se scurg încet. Și lumina aia, lumina aia, Dumnezeule Doamne! Ud batista și o pun iar pe ochi. Apa rece îmi face bine și, datorită greutateii apei, batista se lipește mai bine de pleoape. De-aci înainte o să folosesc mereu acest mijloc.

Orele astea nesfârșite în care-mi ticluiesc viitoarea răzbunare sunt atât de intense încât mă văd acționând exact ca și cum proiectul ar fi pe cale de împlinire. În fiecare noapte, și chiar o bună parte din zi, mă vântur prin Paris, de parcă evadarea mea ar fi un fapt împlinit. Precis c-o să evadez și o să mă-ntorc la Paris. Și, bineînțeles, întâi și-ntâi, o să-mi prezint nota de plată, în primul rând lui Polein și apoi curcanilor. Dar jurații? Idioții ăia o s-o ducă mai departe liniștiți? Fosilele alea s-or fi întors acasă, încântate că și-au făcut datoria cu D mare. Plini de importanță, mândri nevoie mare față de vecini și de

balabusta care-i așteaptă, nepieptănată, să-și înfulece supă.

Deci, ce să le fac juraților? Nimic. Sunt niște imbecili. Nu-s pregătiți să fie judecători. Dacă e un jandarm la pensie sau un vameș, reacționează ca un jandarm sau ca un vameș. Iar dacă-i lăptar, ca un negustor ambulant. Au urmat exact teza procurorului, care i-a jucat pe degete. Nu-s ei de vină. Deci e clar: n-o să le fac nimic.

Așternând pe hârtie toate aceste gânduri care mi-au trecut prin minte cu atâția ani în urmă și care revin buluc, îmbulzindu-se cu o claritate extraordinară, îmi dau seama în ce măsură tăcerea desăvârșită, izolarea completă, totală, impusă unui tânăr închis într-o celulă, poate să-i provoace o adevărată viață imaginativă, înainte de a-și pierde mințile. Atât de intensă, atât de vie, încât omul pur și simplu se dedublează. Își ia zborul și începe să rătăcească de-a binelea pe unde i se năzare. Casa lui, taică-său, maică-sa, familia, copilăria, diferitele etape ale vieții sale. Iar apoi, și mai ales, castelele din Spania pe care le clădește mintea lui fecundă, le clădește cu o fantezie atât de neînchipuit de vie încât, în această formidabilă dedublare, ajunge să creadă că trăiește aieva tot ceea ce e pe cale să viseze.

Au trecut treizeci și șase de ani, și totuși penița mea aleargă pe hârtie fără cel mai mic efort de memorie, ca să relateze tot ce-am gândit cu-adevărat în acel moment al vieții.

Nu, n-am să le fac nimic juraților. Dar procurorului? Ah! ăsta n-are voie să-mi scape. Pentru el, de altfel, am o rețetă gata pregătită, de la Alexandre Dumas citire. O să procedez exact ca-n *Contele de Monte-Cristo*, cu individul băgat la beci și lăsat să crape de foame.

Magistratul, da, e vinovat. Vulturul ăsta împopoțonat în roșu merită din plin să-l lichidez în cele mai grele cazne. Chiar așa, după Polein și curcani, o să mă ocup exclusiv de fiara asta. Am să-nchiriez o vilă. Trebuie să aibă un beci foarte adânc, cu ziduri groase și o ușă foarte grea. Dacă ușa nu e destul de groasă, am s-o căptușesc chiar eu c-o saltea și cu câlți. De cum fac rost de vilă, aflu unde e și-l răpesc. Întrucât zidul va